

1. Raziskovanje volitev v Sloveniji

Meta Novak

Uvod

Volitve so eden od ključnih členov sodobnih predstavniških demokracij, saj omogočajo zunanji nadzor nad odločevalci in dajejo legitimnost demokratičnim političnim institucijam (Krašovec in Deželan, 2020). S prvimi večstrankarskimi volitvami, ki so v Sloveniji potekale aprila 1990, postanejo volitve osrednji predmet raziskovanja tudi politologov v Sloveniji. Interes za volitve se ne kaže samo med politologi, ampak tudi širše na področju družboslovja in humanistike med sociologi, komunikologi, pravniki, zgodovinarji, geografi. Zbornik Parlamentarne volitve 2000 (Fink Hafner in Boh, 2002) ponuja izčrpen abecedni seznam objav slovenskih politologov in drugih družboslovcev na temo analize volitev v Sloveniji, objavljenih do leta 2001 (Stanonik in Fink Hafner, 2002). Med prve publikacije, ki se osredotočajo na to tematiko, sodi gotovo zbornik »Volitve '90 – prispevki za politološko analizo« (Fink Hafner, 1990), objavljen kot del Slovenskih politoloških dnevnov na temo »(Kon)federalizem, večinsko odločanje in konsenz«, organiziranih leta 1990 (Toplak, 2022). Prispevki v zborniku se posvečajo predvsem značilnostim prvih demokratičnih volitev (Bebler, 1990; Brezovšek, 1990; Košir, 1990; Kuzmanić, 1990; Prunk, 1990; Toš, 1990; Zajc, 1990), analizi programov strank (Gosar in Rus, 1990), volilnih preferenc volivcev (Brglez, 1990; Markič, 1990), značilnostim posameznih volilnih kandidatov (Mihelj, 1990), napovedovanju volilnih izidov na podlagi raziskav javnega mnenja (Hafner Fink, 1990), stališčem strank do posameznih javnih politik (Jelušič, 1990) ter vlogi medijev v času kampanje (Zore in Brekič, 1990).

Volitve v Državni zbor Republike Slovenije leta 2022, ki so predmet analiz v zborniku pred vami, so že desete (1990, 1992, 1996, 2000, 2004, 2008, 2011, 2014, 2018, 2022) večstrankarske parlamentarne volitve v Sloveniji. Ob tej priložnosti ponujamo tudi pregled dela programske skupine Politološke raziskave na področju raziskovanja volitev v Sloveniji s poudarkom na skupinsko objavljenih zbornikih in monografijah. Programska

skupina Politološke raziskave je v okviru Centra za politološke raziskave, ki na Fakulteti za družbene vede deluje od leta 1967, ter različnih raziskovalnih projektov usmerjena v longitudinalno zbiranje, raziskovanje in objavljane na področju tematik strank in volitev. Pri tem so bile v analizi v ospredju tako parlamentarne, predsedniške kot tudi lokalne volitve, od leta 2004 dalje pa tudi volitve v Evropski parlament. V posameznih letih je bil v okviru Centra za politološke raziskave objavljen tudi zbornik volilnih programov političnih strank, ki so tekmoval na volitvah (Fink Hafner in Boh, 2000), oziroma podatki o analiziranih in preteklih volitvah ter volilnih kampanjah (Fink Hafner in Boh, 2002; Fink Hafner in Boh, 2003; Brezovšek et al., 2004; Kustec Lipicer, 2005a; Kustec Lipicer, 2010a), kar je za raziskovalce volitev dragocen vir. Raziskovanje volitev je hkrati ohranjalo teme politologov in drugih družboslovcev iz devetdesetih let dvajsetega stoletja ter dodajalo nove raziskovalne pristope in analizo novih tematik.

Poglavje je razdeljeno na tri dele. Prvi del vključuje pregled ključnih pristopov in raziskovalnih ugotovitev analize volitev ob prelomu prvega desetletja demokracije (od 2000 do 2008). Drugi del obsega pregled ključnih raziskovalnih tematik ob prelomu drugega desetletja demokracije (od 2009 do 2018). Poglavje sklenemo s pregledom glavnih raziskovalnih ugotovitev ob volitvah v državni zbor leta 2022. Pri pregledu nas je vodila teza, da so različna obdobja raziskovanja – glede na spremenjen kontekst – v raziskovanje vnašala nove tematike in raziskovalna vprašanja, medtem ko so se raziskovalni pristopi ohranjali in metodološko nadgrajevali. V tabeli 1.1. se nahaja seznam vseh demokratičnih volitev v Sloveniji, z deležem volilne udeležbe ter publikacijo, ki je nastala kolektivno v okviru programske skupine Politološke raziskave in se nanaša pretežno na določeno obdobje volitev.

Raziskovalne tematike volitev ob prelomu prvega desetletja demokracije

Med prve skupne objave programske skupine Politološke raziskave, vezane na tematiko volitev, lahko umestimo zbornik Parlamentarne volitve 2000. Ta podrobneje analizira četrte večstrankarske volitve v Sloveniji. Poglavja se osredinijo na: spreminjanje ter stabilnost strankarske arene, uspešnost političnih strank in njihov pomen v času prehoda v demokracijo (Fink Hafner, 2002), razmejitev strank glede na vrednotenje preteklosti ter analizo stabilne ter spreminjajoče se volilne podpore posameznim strankam (Zajc, 2002), družbene in

ideološke profile volivcev reformiranih in novih strank, ki so nastale ob novem desetletju slovenske demokracije (Kropivnik, 2002), novo obliko političnega predstavništva, pri čemer so v ospredju individualne značilnosti kandidatov pred značilnostmi stranke (Brezovšek, 2002), strategije strank v volilni kampanji (Boh, 2002), analizo strankarskih programov z vidika stališč do izbranih javnih politik (politika izobraževanja) (Židan, 2002) ter primerjalno analizo političnega razvoja v izbranih posocialističnih državah (Slovenija in Hrvaška) (Prunk, 2002). Za prvo desetletje demokracije je značilno prespraševanje o kontinuiteti strankarskega prizorišča, ki je ohranilo in okrepilo stranki, ki sta se razvili kot naslednici reformiranih družbenopolitičnih organizacij, in postopnih spremembah (premik v politično sredino), ki so se odvile v daljšem časovnem obdobju, ter odsotnosti izrazitega ideološkega in političnega preloma kljub ohranjanju strankarskega razcepa glede vrednotenja polpretekle zgodovine (Fink Hafner, 2002; Zajc, 2002).

Začetek novega tisočletja je bil z vidika objav in analiz raziskovalcev še posebej plodovit. Prvo desetletje demokracije je namreč ponudilo priložnost za medčasovno primerjavo volitev, primerjavo volitev v različne institucije, hkrati pa so to raziskovalci dopolnili z mednarodno primerjalnim vpogledom, ki pojasnjuje vpliv institucionalnih ureditev oziroma ustavnih izbir na politično obnašanje ljudi z multimetodskim pristopom in upoštevanjem konteksta (Fink Hafner in Boh, 2003; Fink Hafner, 2003a). Tretje volitve predsednika Republike Slovenije so odprle prostor tudi za razpravo o posledicah ustavnih in volilnih izbir, kot je parlamentarni ali (pol)predsedniški sistem, na uspešnost prehoda v demokracijo (Fink Hafner, 2003b, Brezovšek, 2003). Primerjalna analiza je razkrila, da so institucionalne izbire po eni strani rezultat okoliščin in razmerij političnih sil, po drugi strani pa tudi pomembno določajo nadaljnji potek prehoda v demokracijo (Fink Hafner, 2003b). Ko gre za države na območju nekdanje Jugoslavije, so na ustavne izbire vplivale institucionalne preference vodilnih političnih igralcev, vojna, razmerje političnih sil v parlamentu ter nenazadnje posnemanje karizme nekdanjega predsednika Jugoslavije (Lajh, 2003). Na zamik ali celo prekinitev prehoda v demokracijo pa v večji meri vpliva navzočnost oziroma odsotnost vojne kot pa same ustavne izbire (Fink Hafner in Hafner Fink, 2003). Prav tako zgodovinsko-politični in geografski dejavnik nista najpomembnejša pri ustavni izbiri položaja, pristojnosti in funkcije predsednika države (Lajh in Krašovec, 2003). Način izvolitve predsednika države (posredno ali neposredno) pa ni povezan s stopnjo ekonomskega razvoja, stopnjo demokracije ali celo obsegom pristojnosti in funkcije predsednika države (Krašovec in Lajh, 2003a).

Analiza predsedniških volitev je vključevala tudi analizo političnih strank in njihovih programov (Prunk, 2003; Kustec Lipicer, 2003), pri čemer se je pokazala različna podpora volivcev strankam na parlamentarnih volitvah in predsedniškemu kandidatu iste stranke (Boh in Lajh, 2003). Čeprav neposredne volitve predsedniških kandidatov omogočajo volivcem drugačno izbiro kot na parlamentarnih volitvah, lahko prihaja tudi do prelivanja glasov od strank za parlamentarne volitve k njihovim predsedniškim kandidatom. Še posebej, če volitve potekajo hkrati (Zajc, 2003). Rezultati predsedniških volitev leta 2002 so pokazali na velik pomen vloge osebnosti in tudi na pomen ideološke delitve strankarskega prostora glede na vrednotenje polpretekle zgodovine (Zajc, 2003). Eksperiment simulacije volilnih izidov, izveden pred samimi volitvami, je sicer pokazal, da so se med volivci pojavljale večje razlike glede na stališča kandidatov kot na razlike značilnosti kandidatov, čeprav so tudi slednje pomembne (Kropivnik, 2003).

Volilna kampanja in njen vpliv na uspešnost volilnih rezultatov sta ves čas ohranjali interes raziskovalcev volitev. Vloga kampanje je tako izobraževalna kot tudi socializacijska, saj lahko mlade pripravi na aktivno državljanstvo (Židan, 2003). Podobo kandidatov med volilno kampanjo ustvarjajo različni množični mediji, od časopisov, radia, televizije do interneta (Kropivnik in Pinterič, 2003). Volilna kampanja v Sloveniji in drugih evropskih državah poteka na drugačen način kot v ZDA, kjer so volilne kampanje bolj profesionalizirane, osredotočene na osebnost kandidata in sledijo interesom kapitala (Ferfila, 2003a). Tako težko govorimo o globalizaciji ali amerikanizaciji volilnih kampanj v Evropi (Ferfila, 2003b). Razlike pa obstajajo tudi v zakonodaji, ki določa politično oglaševanje in financiranje kampanj. Povezanost med finančnimi sredstvi, vloženimi v volilno kampanjo, in uspehom kandidatov na volitvah se sicer ni pokazala (Krašovec in Lajh, 2003b).

Če je bila v času tranzicije pomembna razprava o stanju demokracije na državni ravni, je bila ravno tako pomembna na lokalni ravni, kjer volivci politiko in politične institucije dojemajo kot bližje in bolj razumljive njim samim. Kljub temu so lokalne volitve pritegnile manj pozornosti medijev in raziskovalcev. Tudi udeležba na lokalnih volitvah je nižja kot na volitvah v državni zbor (Brezovšek, 2004a; Haček, 2004a), ravno tako potrošnja političnih novic v lokalnih medijih (Lajh in Kustec Lipicer, 2004). Razlogi za udeležbo na lokalnih volitvah pa so bili povezani predvsem z izpolnjevanjem državljske dolžnosti ter željo vplivati na prihodnost občine (Brezovšek, 2004a). Lokalne volitve v Sloveniji potekajo od leta 1994, ko je Slovenija uvedla sistem lokalne samouprave. Ob organizaciji tretjih lokalnih volitev v Sloveniji leta 2002 pa je izšel zbornik, ki se osredotoča ravno na volilno

razsežnost lokalne demokracije ter se posebej posveča stališčem in participaciji volivcev na lokalnih volitvah (Brezovšek et al., 2004; Brezovšek, 2004b).

Po prvem desetletju demokracije se je kazalo relativno zadovoljstvo z lokalno samoupravo, pri čemer je imel župan večje zaupanje kot občinski svet in politične stranke. Tudi sicer je bila strankarska pripadnost najmanj pomembna ravno na lokalni ravni (Brezovšek, 2004b), kjer se je postopno povečevalo število nestrankarskih kandidatov in izvoljenih neodvisnih kandidatov (Haček, 2004a; Haček, 2004b). V obdobju, ko je bilo še mogoče združevati poslansko in župansko funkcijo, so tako volilno telo kot župani poslanci prepoznali prednosti in slabosti združljivosti obeh funkcij. Med slabostmi je bila predvsem izpostavljena preobremenjenost, med prednostmi pa dostop do informacij, izkušnje ter poznavanje odločevalcev (Boh, 2004).

Za volivce sta bili pri izbiri kandidatov na lokalni ravni ključni predvsem pretekle politične izkušnje ter neodvisnost kandidata (Brezovšek in Haček, 2004). Čeprav je bil spol pri izbiri kandidata za volivce najmanj pomemben, je bilo manj žensk kot moških pripravljenih kandidirati na lokalnih volitvah. Tako na lokalni kakor tudi na nacionalni ravni so bile kandidatke tudi težje izvoljive (Krašovec in Fink Hafner, 2004). Za verjetnost izvolitve žensk v institucionalno politiko pa ni bila odločilna zvrst volilnega sistema (proporcionalni vs. večinski volilni sistem) (Fink Hafner in Krašovec, 2004). Ženske so bile tudi sicer manj aktivne na lokalni ravni. Najbolj aktivni so bili namreč moški, stari med 45 in 60 let (Kustec Lipicer, 2004).

Z vstopom Slovenije v Evropsko unijo 1. maja 2004 so za volivce, politične stranke in raziskovalce postale relevantne tudi evropske volitve. Ob tej priložnosti sta izšla kar dva zbornika. Prvi se osredini na preverjanje teze, ali so evropske volitve drugorazredne volitve, za katere je značilen manjši vložek v primerjavi z nacionalnimi volitvami, tudi v Sloveniji. Avtorji pokažejo, da nizka volilna udeležba in nove rešitve v institucionalnem okolju kažejo na drugorazrednost (Krašovec, 2005a). Na udeležbo na evropskih volitvah je vplivala v največji meri starost volivca, občutek evropske pripadnosti ter pogostejše iskanje informacij o evropskih volitvah (Hafner Fink, 2005). Kljub temu pa je bila presenetljiva visoka podpora javnosti vstopu Slovenije v Evropsko unijo. Na to sta vplivala predvsem široko soglasje politične, družbene in gospodarske elite članstvu ter višja stopnja skepticizma do članstva v Natu (Lajh in Krašovec, 2005). Institucionalna pravila volilnega sistema evropskih volitev v Sloveniji se razlikujejo od volilnega sistema za volitve v nacionalni parlament. Predvidevajo uporabo preferenčnega glasu, spolnih kvot ter vključitev najmanj po enega kandidata vsakega spola v prvi del liste (Brezovšek in Haček, 2005), kar je vplivalo na večjo zastopanost žensk

med evropskimi poslanci iz Slovenije (Fink Hafner, 2005). Drugačen volilni sistem pa ni bistveno vplival na selekcijo kandidatov za volitve (Krašovec, 2005b).

Drugi zbornik, ki je izšel ob prvih volitvah v Evropski parlament, se je usmeril predvsem na značilnosti procesov volilne kampanje, politične aktivnosti, povezane s pridobivanjem volilnih glasov, kot enega najpomembnejših dejavnikov volilnih procesov (Kustec Lipicer, 2005a; Kustec Lipicer, 2005b). Vloga volilne kampanje je pri tem tudi aktivacija volivcev, saj je prav v primeru evropskih volitev volilna udeležba izrazito nizka (Deželan, 2005a). Podobno kot volitve v ostale institucije pa ima tudi volilna kampanja v Evropski parlament socializacijski in didaktični potencial za mlade v smeri večje politične in družbene participacije (Židan, 2005).

Kampanje političnih strank za evropske volitve 2004 so bile kratkoročno načrtovane, pri čemer so bile najuspešnejše decentralizirane kampanje, ki so izpostavljale osebni pristop kandidatov (Deželan, 2005b). Vsebine predvolilnih soočenj v medijih so določali mediji sami, pri čemer so pogosto izpostavljali notranjepolitične, ideološko obremenjene vsebine, ne pa tematike iz strankarskih programov. Volilna kampanja za evropske volitve je tako že služila tudi kot kampanja za volitve v državni zbor kasneje v istem letu (Kustec Lipicer in Boh, 2005). Internet je v času volilne kampanje deloval kot dodatna informacijska platforma, manj pa so bile izkoriščene možnosti za neposredno izmenjavo različnih stališč med oblikovalci vsebin in bralci, kjer je sicer njegov potencial (Oblak in Delakorda, 2005). V primerjavi s časopisom je internet ponujal večjo pestrost volilnih informacij, vendar so bile te po kakovosti in pomembnosti vprašljive (Pinterič in Ferfila, 2005). Kljub drugačnemu volilnemu sistemu kot za nacionalne volitve, kar je sicer omogočilo večjo zastopanost žensk v Evropskem parlamentu, je vloga žensk v tiskanih medijih – v primerjavi z moškimi kandidati – ostala marginalna (Fink Hafner et al., 2005).

Analiza strankarskih programov je razkrila podobnost strankarskih programov, ki pa so se razlikovali predvsem po kompleksnosti naslavljanja problemov in iskanja rešitev. Med vsebino programov in volilnim uspehom se ni kazala povezava (Kustec Lipicer, 2005c). Podobno kot za predsedniške volitve (Krašovec in Lajh, 2003b) se tudi v primeru evropskih volitev ni kazala neposredna povezanost med finančnimi vložki v kampanjo in uspehom strank (Krašovec, 2005c).

Raziskovalne tematike volitev ob prelomu drugega desetletja demokracije

Med drugim in tretjim desetletjem demokracije se je raziskovalna skupina Politološke raziskave v večji meri posvetila analizi volilnih kampanj in političnih vsebin. V to obdobje lahko najprej umestimo zbornik, ki je analiziral slovensko izkušnjo z volitvami v Evropski parlament 2009. Podobno kot za evropske volitve leta 2004 je tudi volitve leta 2009 zaznamovala nizka volilna udeležba, ki je izvirala iz negativnega odnosa do politike – kljub naklonjenosti Evropski uniji (Kropivnik, 2010). Zbornik gradi na tezi, da volilne vsebine, ki zajemajo javnomnenjske, programske, spletne, medijske, slikovne vsebine ter vsebine dvosmerne komunikacije, pomenijo pomemben del volilnega procesa in jih je zato treba preučevati (Kustec Lipicer, 2010a). Pri tem se analize osredinjijo na politične stranke in kandidatne liste, ne pa na posamezne kandidate (Kustec Lipicer, 2010b). Večina volivcev, ki je politično opredeljena za nacionalne volitve, tej stranki ostaja zvesta tudi na evropskih volitvah (Kropivnik, 2010).

Volilna kampanja vključuje nabor različnih ukrepov in aktivnosti, ki naslavljajo volivce z namenom vplivanja na končne rezultate volitev. Njene značilnosti odsevajo demokratičnost delovanja oblasti in kandidatov, saj prav načela demokracije vodijo kandidate na volitvah, da se odzivajo na preference volivcev (Kustec Lipicer, 2010c). Ključne teme kampanje za evropske volitve 2009 je določala nacionalna politična elita, pri čemer so teme v medijih določali nacionalni novičarski mediji (Bašić Hrvatinić, 2010). Tako so soočenja določali uredniki in voditelji, a so na potek razprave pomembno vplivali tudi kandidati. Za razliko od evropskih volitev leta 2004 (Kustec Lipicer in Boh, 2005) so se med vsebinami soočenj pojavile tako evropske kot nacionalne teme (Maksuti in Rangus, 2010). Se je pa volilna kampanja za evropske volitve od nacionalnih razlikovala predvsem po tem, da so stranke racionalizirale finančne, kadrovske in politične resurse ter se poslužile delovno intenzivnih elementov kampanj, ki so finančno manj obremenjujoči (Deželan et al., 2010). Podobno je bilo volilnim programom za evropske volitve namenjene manj pozornosti, vsebine pa so si bile med programi podobne. Presenetljivo je bilo najmanj pozornosti namenjene političnemu sistemu EU (Kustec Lipicer in Bilavčič, 2010).

Evropske volitve v letu 2009 so bile posebej analizirane tudi v zborniku *Volitve v Evropski parlament 2009* (Krašovec, 2010). To kaže, da so bile sploh prve in druge evropske volitve v Sloveniji še posebej zanimive za raziskovalce, saj so plodovito objavljali na te teme. S tem ko so se evropske

volitve na novo pojavile v slovenskem volilnem prostoru, so pomenile za raziskovalce tudi novo, še ne analizirano področje. Tudi v tem zborniku se raziskovalci osredotočijo na preverjanje teze o drugorazrednih volitvah (glej tudi Krašovec, 2005a), ki se kaže v večji meri kot leta 2004 na primeru novih držav članic iz Srednje in Vzhodne Evrope (Cabada, 2010). Evropska unija je ohranila le postranski vpliv na slovenski strankarski sistem, strankarske programe in notranjo organizacijo. Specialisti za zadeve Evropske unije pa so imeli le majhen vpliv in pomen za same stranke (Krašovec in Lajh, 2010).

Zbornik hkrati ohranja medčasovno primerjavo (Topolinjak, 2010) in mednarodno primerjalni vidik (Cabada, 2010; Fink Hafner, 2010). Tako je izpostavljena tudi relevantnost evropske in ameriške tradicije v oblikovanju predstavništva Evropske unije ter prepletenost elementov nacionalnih demokratičnih sistemov, elementov federalnega sistema ter elementov konfederalnega političnega sistema, ko govorimo o političnem sistemu Evropske unije (Fink Hafner, 2010). Starost volivcev je ostala ključni dejavnik pojasnjevanja volilne udeležbe (Hafner Fink, 2005; Hafner Fink, 2010). Mladi so še posebej pomemben segment volilnega telesa, ker so pokazatelj zdravja demokracije in ustreznosti politične socializacije, vendar so se ravno mladi v manjši meri udeležili volitev v Evropski parlament, kljub splošni kampanji, ki je bila namenjena prav temu segmentu volivcev (Deželan, 2010). Poleg starosti pa sta bila ključna tudi dejavnika religioznosti in zanimanja za politiko (Hafner Fink, 2010).

Poslanci Evropskega parlamenta, izvoljeni v Sloveniji, so izkazovali razmeroma visoko stopnjo zavezanost evropski ideji, pri čemer so imele evropske politične skupine pomembno vlogo pri delovanju poslancev (Rangus, 2010). Kljub relativno veliki prisotnosti žensk na kandidatnih listah za Evropski parlament pa so bile te izvoljene v razmeroma nizkem deležu. Izkazovale so tudi nižjo raven politične izkušnosti (Topolinjak, 2010).

Posebej tematiki volilne kampanje se posveča monografija *Volilni programi in stališča* (Kustec Lipicer et al., 2011), v kateri avtorje posebej zanima, kako deluje volilni boj ter kakšen je vsebinski potencial volilnih programov. Volilni programi so racionalna orodja volilnega boja, ki ohranjajo svojo uporabnost tudi kot vodilo v povolilnem delovanju oblasti. Relevantni so tudi za volivce, ki lahko med kampanjo na podlagi programa oblikujejo odločitve, komu bodo oddali svoj glas, medtem ko po volitvah programe uporabijo za spremljanje uresničevanja volilnih obljub. Monografija metodološko ohranja primerjalni pristop, in sicer mednarodno primerjalno, skozi čas (1990–2008), primerjavo med političnimi strankami ter tudi primerjavo volilnih programov z drugimi nevolilnimi dokumenti. Analiza v večji meri

naslovi tudi vsebine različnih javnih politik: gospodarsko, socialno, energetsko in kulturno politiko (Kustec Lipicer et al., 2011).

Med publikacije programske skupine na prelomu drugega in tretjega desetletja demokracije lahko štejemo tudi dva članka, objavljena v Družboslovnih razpravah leta 2014. Oba članka ohranjata primerjalni vidik in obravnavata obnašanje volivcev. Medčasovna analiza obnašanja volivcev razkriva, da se ključni dejavniki volilnega obnašanja spreminjajo skozi čas, medtem ko v zadnjih letih strankarska identifikacija izgublja pomen na predsedniških volitvah (Hafner Fink et al., 2014). Spremembe pri političnem vedenju, politični aktivaciji volivcev pa lahko opazimo tudi med volilno kampanjo, ko imajo volivci priložnost dobiti informacije o kandidatih, njihovih programih in stališčih. V obdobju volilne kampanje, pred predsedniškimi in parlamentarnimi volitvami se je povečal delež anketirancev, ki se na politična anketna vprašanja bolj opredeljujejo (Novak, 2014).

Časovna bližina volitev je lahko za raziskovalce zanimiva z vidika primerjalne analize uspeha političnih strank, poteka volilne kampanje ter nenazadnje vpliva volitev, ki so časovno potekale prej, na naslednje volitve. Predsedniške volitve konec leta 2017 in volitve v državni zbor sredi leta 2018 so bile tako med seboj razmeroma blizu. Analiza obeh volitev je združena v zborniku Volilno leto (Krašovec in Deželan, 2020), v katerem raziskovalci ohranjajo mednarodno primerjalni pristop, medčasovno primerjavo, analizo javnomnenjskih podatkov, kvalitativno analizo, analizo volilnih programov ter analizo volilne kampanje. To obdobje raziskovanja je predvsem zaznamoval destabiliziran strankarski sistem, niz predčasnih volitev, nastanki novih strank ter nastop populizma. Rezultati analize so pokazali, da je strankarski sistem v Sloveniji po letu 2000 postal izrazito razgiban. Na to so vplivali domači dejavniki, kot so zaton tranzicijske politične generacije, napačne odločitve glede nove politične generacije, ter tudi zunanji dejavniki, kot je na primer mednarodna finančna kriza (Fink Hafner, 2020). Destabilizacija strankarskega sistema se kaže v pojavu novih strank od leta 2011, ki so v primerjavi z etabliranimi strankami presenetljivo uspešne. Volivci novih strank pa se bistveno ne razlikujejo od volivcev etabliranih strank (Krašovec in Broder, 2020). Destabilizacija strankarskega sistema lahko vpliva tudi na to, da nekateri volivci med političnimi strankami – kljub nastanku novih strank – ne najdejo primerne kandidata in hočejo izraziti protest nad izbiro med kandidati. V takšnih primerih nekateri volivci svoja stališča izražajo tudi na samem volišču z oddajo neveljavnih glasovnic, na katere dopišejo besedilo (na primer »nihče«, »ni izbire« ali dopišejo svoje kandidate), dodajo risbe ali čačke, prečrtajo kandidate (Kogovšek in Krašovec, 2020). Poleg

novih političnih strank je za zadnje obdobje volitev značilno tudi, da so v letih 2011, 2014 in 2018 v Sloveniji potekale predčasne volitve, kar je lahko pomenilo večjo odmevnost in večjo politično aktiviranost političnega ozračja. Vendar kampanja za predčasne volitve – v primerjavi s kampanjo za redne volitve – ni imela drugačnega vpliva na vedenje oziroma politično izražanje volivcev (Novak, 2020).

Raziskovalci so se posebej osredotočili tudi na politično manj zastopane družbene skupine, kot so ženske in mladi. V nasprotju s splošnim prepričanjem so politične teme lahko zanimive tudi za mlade. Mladi se obnašajo zelo specifično, njihovi stili participacije pa so vse od tradicionalističnega do aktivističnega. Po starosti najmlajša skupina izraža večji delež apatičnosti (Oblak Črnič, 2020). Analiza volilnih programov strank je pokazala, da so vse stranke v svoje programe vključile tudi mlade. V večji meri je sicer to značilno za etablirane stranke. Imajo pa stranke pri tem podobne poudarke znotraj tem, ki zadevajo mlade (Deželan in Matjašič, 2020). Po drugi strani so ženske politične kandidatke v svoji samoprezentaciji ohranile spolne stereotipe, se predstavljale skozi tradicionalno ženska področja ter so bile bolj naklonjene politikam, ki so tradicionalno bolj povezane z ženskami, kot so vprašanje pravic žensk, splava, izobraževanje, zdravje, socialno varstvo, okolje, skrb za starejše, varstvo otrok, starševski dopust, pokojnine (Nacevska, 2020).

Tabela 1.1: Pregled volitev po letih, volilna udeležba ter publikacije, ki se nanašajo na posamezno obdobje volitev*

LETO	Volilna udeležba (%) volitve v državni zbor	Volilna udeležba (%) volitve predsednika	Volilna udeležba (%) lokalne volitve	Volilna udeležba (%) volitve v Evropski parlament
SKUPNE PUBLIKACIJE				
*Skupne publikacije so navedene ob volitvah, na katere se pretežno nanašajo. Z uporabo medčasovne primerjave se posamezne objave lahko nanašajo na več volitev.				
1990	* Volitve v skupščino Socialistične republike Slovenije 83,5			
	----- Fink Hafner, 1990			
1992	85,8	85,8		
1994			61,1	
1996	73,7			
1997		68,3		
1998			1. krog – 58,3	
			2. krog – 51,6	

LETO	Volilna udeležba (%) volitve v državni zbor	Volilna udeležba (%) volitve predsednika	Volilna udeležba (%) lokalne volitve	Volilna udeležba (%) volitve v Evropski parlament
2000	70,1 Fink Hafner in Boh, 2000 Fink Hafner in Boh, 2002			
2002		1. krog – 72,1 2. krog – 65,4 Fink Hafner in Boh, 2003	72,1 Brezovšek et al., 2004	
2004	60,6			28,35 Krašovec, 2005a Kustec Lipicer, 2005a
2006			1. krog – 58,2 2. krog – 53,2	
2007		1. krog – 57,7 2. krog – 58,5		
2008	63,1			
2009				28,33 Kustec Lipicer, 2010b Krašovec, 2010
2010			1. krog – 51,0 2. krog – 48,8	
2011	65,6 Kustec Lipicer et al, 2011 Novak, 2014			
2012		1. krog – 48,4 2. krog – 42,1 Hafner Fink et al., 2014 Novak, 2014		
2014	51,7		1. krog – 45,2 2. krog – 43,6	24,5
2017		1. krog – 44,2 2. krog – 42,1 Krašovec in Deželan, 2020		
2018	52,6 Krašovec in Deželan, 2020		1. krog – 51,2 2. krog – 49,1	
2019				28,9
2022	71,0 Novak, 2025	1. krog – 51,6 2. krog – 53,6	1. krog – 47,6 2. krog – 42,1	
2024				41,80

Vir: Državna volilna komisija (2025).

Zadnje parlamentarne volitve v Sloveniji

Leto 2022 je bilo neformalno označeno za super volilno leto, saj so se nekateri volivci na volišča odpravili kar petkrat. V aprilu so bile najprej organizirane volitve v državni zbor. Z volitvami je bila zaznamovana tudi jesen. V oktobru je potekal prvi krog, v novembru pa drugi krog predsedniških volitev. Temu so sledile še lokalne volitve županov, članov mestnih in občinskih svetov ter krajevnih in četrtnih skupnosti v novembru, z drugim krogom v decembru. Predstavniki Državnega sveta Republike Slovenije so sicer izvoljeni posredno, a tudi te volitve so potekale novembra 2022. Zbornik pred vami obravnava ravno volitve leta 2022. Poglavja se osredotočajo na volitve v državni zbor in so analizirane z različnih vidikov. Prvo poglavje ohranja primerjalni pristop raziskovalne skupine Politološke raziskave in ponuja pregled strankarskega sistema v Sloveniji od prvih večstrankarskih volitev leta 1990 do desetih demokratičnih volitev leta 2022. Za slovenski strankarski sistem je značilna destabilizacija, ki se kaže v nizki ravni institucionaliziranosti in visoki polarizaciji, kar neposredno ogroža kvaliteto demokracije (Fink Hafner, 2025). Pred samimi volitvami v letu 2022 so na volilno kampanjo in javno mnenje o strankah vplivali tudi protivladni protesti, čemur se posveča drugo poglavje, ki posebej analizira vlogo in vpliv družbenih gibanj na rezultate volitev. Kot rezultat protestniškega gibanja je bilo opaziti predvsem višjo udeležbo na volitvah, pri čemer je gibanje mobiliziralo predvsem volivce levosredinskih strank (Konrad in Novak, 2025).

V preostanku zbornika se poglavja posvečajo odnosu strank in njihovih volilnih programov do posameznih javnih politik glede na institucionalni okvir, ciljne skupine in področje. Krašovec in Lajh (2025) tako posebej analizirata umestitev evropskih politik in odnos do Evropske unije v volilnih programih strank. Ugotavljata, da so bolj ali manj vse stranke v svojih volilnih programih vključile tudi evropske programe in se do določene mere polarizirale, vendar ni bilo mogoče zaznati neposrednega konflikta, ostaja pa tudi potencial za nadaljnjo politizacijo evropskih vsebin prek že obstoječe dolgotrajne cepitve medstrankarskega tekmovanja v Sloveniji (Krašovec in Lajh, 2025). Deželan in Vombergar (2025) se posvetita mladim kot ciljni skupini strank ter analizi strankarskih programov z namenom identifikacije umestitve mladinskih politik v strankarske programe. Oblak Črnič in Brečko (2025) analizirata uporabo različnih virov političnih informacij pri mladih, tj. prvih volivcih. Analiza strankarskih programov je razkrila, da politične stranke mlade v programih nagovarjajo površno, brez dodelanega pristopa in brez zaznave mladih kot potencialnega volilnega telesa. Mladi

so omenjeni z ostalimi skupinami, ne da bi bili nagovorjeni izključno oni. Stranke pa ne konkurirajo pri posameznih temah glede mladih (Deželan in Vombergar, 2025). Prvi volivci so heterogena skupina volivcev glede na izobraževanje, vzorce politične aktivnosti, sodelovanje staršev na volitvah ter kanale informiranja. Ključna dejavnika, ki vplivata na udeležbo na volitvah med prvimi volivci, sta program izobraževanja ter družinska politična socializacija (Oblak Črnič in Brečko, 2025). V luči podnebnih sprememb in energetske krize se med pomembnejše javne politike uvrščajo okoljska in energetska politika. Stališča in predvidene rešitve strank za javnopolitične probleme na teh področjih pa so lahko pomembne tudi za volivce pri odločitvi, komu namenijo svoj glas. Bauman (2025) in Hočevar (2025) se posvetita prav analizi umestitve okoljskih politik v strankarskih programih zadnjih volitev. Medtem ko Hočevarja (2025) zanima okoljski diskurz na splošno, se Bauman (2025) posveti odnosu političnih strank do jedrske energije. Okoljski diskurzi slovenskih političnih strank so v veliki meri določeni z okoljskimi diskurzi, ki prevladujejo na ravni EU. Čeprav se okoljski diskurzi med strankami razlikujejo, pa lahko opazimo tudi podobnost in prekrivanje med diskurzi. Prevladujeta diskurza trajnostnega razvoja in ekološke modernizacije, v koalicijski pogodbi pa lahko zaznamo zavezanost tehnološkim rešitvam (Hočevar, 2025). Večina političnih strank je navedla tudi vprašanje jedrske energije, pri čemer so stranke vprašanje pretežno omenile le v alineji ali stavku. Med strankami lahko sicer zaznamo konsenz v povezavi z jedrsko energijo. Večina podpira gradnjo JEK2, če bi projekt na referendumu potrdili državljani (Bauman, 2025).

Sklep

Pregled analiz in raziskovalnih ugotovitev, povezanih s temami volitev, volilnega sistema, volilnih rezultatov in volilnih kampanj, nam je razkril, da so slovenski raziskovalci v velikem obsegu raziskovali volitve in pomembno prispevali k ugotovitvam in spoznanjem na področju ključnega elementa demokracije. Glede na to, da je naša analiza obsegala le skupno objavljene publikacije raziskovalcev programske skupine Politološke raziskave (zbornike), ki deluje znotraj Centra za politološke raziskave Fakultete za družbene vede (pri tem so bile iz analize izpuščene tudi individualne objave raziskovalcev programske skupine, vezane na volitve, kot so članki in poglavja v zbornikih, ki so jih uredili tuji raziskovalci), je potrebno poudariti, da so spoznanja in znanja, vezana na tematiko volitev v Sloveniji, še širša od predstavljenega.

Tematike in raziskovalna vprašanja, postavljena v odnosu do analize volitev, so zaznamovali značilnosti strankarske arene, konteksti vsakokratnih volitev, smernice sodobnega politološkega mednarodnega raziskovanja, tudi raziskovalni interesi in ekspertize raziskovalcev programske skupine Politološke raziskave.

Skupno raziskovanju volitev v okviru programske skupine Politološke raziskave je bila usmerjenost na: vpliv ustavnih izbir in volilnega sistema predvsem v prvem desetletju demokracije, volilni uspeh političnih strank in kandidatov oziroma volilni rezultat, javnomnenjska stališča volivcev, značilnosti, vsebino in uspeh volilne kampanje ter analizo odnosa kandidatov in strank do posameznih zvrsti politik. Raziskovalci so pri tem kombinirali multimetodski pristop, uporabo deskriptivnih metod, kvantitativne analize ter kvalitativne analize. V ospredju pa je bil vselej tudi primerjalni vidik, v smislu mednarodno primerjalnega, medčasovno primerjalnega ter primerjave volitev v različne institucije.

Glede na dinamiko strankarskega sistema v Sloveniji in na evropski ravni je ključno, da se raziskovanje volitev sistematično in kontinuirano nadaljuje tudi v prihodnje. Tu je treba posebej izpostaviti uporabnost zbranih in objavljenih podatkov, ki se lahko uporabijo za nove, predvsem primerjalne analize. Posebej lahko tudi izpostavimo, da so bile izvedene analize objavljene predvsem v slovenskem jeziku, in tako dostopne slovenskim volivcem. Publikacije imajo tako lahko tudi pomembno vlogo pri socializaciji in informiranju volivcev ter dvigu ravni aktivnega državljanstva.

Literatura

- Bašić Hrvatinić, Sandra (2010): Recikliranje zdrave pameti. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politične vsebine in volilna kampanja: slovenska izkušnja z volitvami v Evropski parlament 2009*, 99–119. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Bauman, Sara (2025): Jedrska energija v predvolilnih programih slovenskih političnih strank na državnoborskih volitvah 2022. V: Meta Novak (ur.), *Volitve v državni zbor 2022*, 191–210. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Bebler, Anton (1990): Slovenska pomlad in volitve 1990. V: Danica Fink Hafner (ur.), *Volitve 90: prispevki za politološko analizo*, 8–11. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Boh, Tomaž (2002): Samopredstavitve strank in medstrankarska soočenja kot orodje političnega prepričevanja. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Parlamentarne volitve 2000*, 95–114. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Boh, Tomaž (2004): Župani ali (in) poslanci?! Prednost ali slabost združene funkcije. V: Marjan Brezovšek (ur.), Miro Haček (ur.) in Alenka Krašovec (ur.), *Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitev 2002*, 138–163. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Boh, Tomaž in Damjan Lajh (2003): Predsedniški kandidati in desne politične stranke 1992–2002. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 153–174. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Brezovšek, Marjan (1990): Volitve kot demokratična institucija. V: Danica Fink Hafner (ur.), *Volitve 90: prispevki za politološko analizo*, 23–31. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Brezovšek, Marjan (2002): Volitve in politično predstavništvo. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Parlamentarne volitve 2000*, 51–69. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Brezovšek, Marjan (2003): Ustavna izbira in demokratični prehod. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 57–74. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Brezovšek, Marjan (2004a): Problem volilne (ne)udeležbe na lokalnih volitvah in volilno ravnanje. V: Marjan Brezovšek (ur.), Miro Haček (ur.) in Alenka Krašovec (ur.), *Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitev 2002*, 36–48. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Brezovšek, Marjan (2004b): Proučevanje lokalne demokracije in zaznave Slovencev. V: Marjan Brezovšek (ur.), Miro Haček (ur.) in Alenka Krašovec (ur.), *Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitev 2002*, 9–21. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Brezovšek, Marjan in Miro Haček (2004): Značilnosti kandidiranja na lokalni ravni. V: Marjan Brezovšek (ur.), Miro Haček (ur.) in Alenka Krašovec (ur.), *Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitev 2002*, 49–62. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Brezovšek, Marjan in Miro Haček (2005): Volilni sistem in volitve v Evropski parlament. V: Alenka Krašovec (ur.), *Volitve v Evropski parlament: Res drugorazredne volitve?*, 87–105. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Brezovšek, Marjan (ur.), Miro Haček (ur.) in Alenka Krašovec (ur.) (2004): *Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitev 2002*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Brglez, Milan (1990): Socialne determinante volilnih preference. V: Danica Fink Hafner (ur.), *Volitve 90: prispevki za politološko analizo*, 90–98. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Cabada, Ladislav (2010): Volitve v Evropski parlament kot drugorazredne volitve: refleksija volitev v novih srednjeevropskih članicah Evropske unije. V: Alenka Krašovec (ur.), *Volitve v Evropski parlament 2009*, 41–64. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Deželan, Tomaž (2005a): Predvolilna kampanja, volilna udeležba in izid volitev. Analiza vpliva predvolilne kampanje na problem nizke volilne udeležbe na volitvah v EP. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politološki vidiki volilne kampanje. Analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*, 147–166. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Deželan, Tomaž (2005b): Z »Evrobusom« po Sloveniji. Analiza strateške in organizacijske pripravljenosti slovenskih parlamentarnih političnih strank na prve volitve v Evropski parlament. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politološki vidiki volilne kampanje. Analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*, 55–69. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Deželan, Tomaž (2010): Kakovost aktivnosti za mobilizacijo mladih državljanov na volitvah v Evropski parlament 2009. Primer projekta spodbujanja udeležbe srednješolske mladine. V: Alenka Krašovec (ur.), *Volitve v Evropski parlament 2009*, 91–115. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Deželan, Tomaž in Miha Matjašič (2020): Mladina kot polje volilnega boja. Med vzgojo in izobraževanjem ter mladinskim delom. V: Alenka Krašovec (ur.) in Tomaž Deželan (ur.), *Volilno leto*, 89–110. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Deželan, Tomaž in Nina Vombergar (2025): Mladi kot selektivni poudarek v programih političnih strank. V: Meta Novak (ur.), *Volitve v državni zbor 2022*, 113–137. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.

- Deželan, Tomaž, Alenka Krašovec in Matej Kovačič (2010): Volilna kampanja po slovensko. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politične vsebine in volilna kampanja: slovenska izkušnja z volitev v Evropski parlament 2009*, 53–70. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Državna volilna komisija (2025): Državna volilna komisija RS. Dostopno prek <https://www.dvk-rs.si/>, 1. 1. 2025.
- Ferfila, Bogomil (2003a): Politično komuniciranje v ZDA in EU. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 227–245. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Ferfila, Bogomil (2003b): Tipologija volilnih kampanj in primerjava le-teh v ZDA in državah OECD. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 247–256. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink Hafner, Danica (2002): Prevezemanje oblasti v kontinuiranem demokratičnem prehodu. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Parlamentarne volitve 2000*, 7–25. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink Hafner, Danica (2003a): (Mednarodno) primerjalno raziskovanje volitev. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 11–17. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink Hafner, Danica (2003b): Kritičnost prvih institucionalnih izbir in dejavniki uspešnosti prehoda v demokracijo. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 21–41. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink Hafner, Danica (2005): Evropske volitve 2004 v Sloveniji – učinkovitost volilnega inženirstva v korist bolj uravnotežene zastopanosti spolov. V: Alenka Krašovec (ur.), *Volitve v Evropski parlament: Res drugorazredne volitve?*, 107–129. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Fink Hafner, Danica (2010): Politično predstavništvo: modern, postmodern, sestavljeno. V: Alenka Krašovec (ur.), *Volitve v Evropski parlament 2009*, 17–40. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink Hafner, Danica (2020): Destabilizacija slovenskega strankarskega sistema po letu 2000. V: Alenka Krašovec (ur.) in Tomaž Deželan (ur.), *Volilno leto*, 5–35. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Fink Hafner, Danica (2025): Dinamika strankarskega Sistema v Sloveniji 1990–2022. V: Meta Novak (ur.), *Volitve v državni zbor 2022*, 37–58. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Fink Hafner, Danica (ur.) (1990): Volitve '90: prispevki za politološko analizo: zbornik referatov. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Fink Hafner, Danica in Alenka Krašovec (2004): Vpliv volilnega Sistema na delež žensk v nacionalnem in lokalnih predstavniških telesih v Sloveniji. V: Marjan Brezovšek (ur.), Miro Haček (ur.) in Alenka Krašovec (ur.), *Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitev 2002*, 102–124. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Fink Hafner, Danica in Mitja Hafner Fink (2003): (Ustavni) dejavniki uspešnega prehoda v demokracijo. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), Predsedniške volitve 2002, 43–56. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink Hafner, Danica (ur.) in Tomaž Boh (ur.) (2000): Volitve 2000: Volilni programi političnih strank. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede – Inštitut za družbene vede, Center za politološke raziskave.
- Fink Hafner, Danica (ur.) in Tomaž Boh (ur.) (2002): Parlamentarne volitve 2000. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink Hafner, Danica (ur.) in Tomaž Boh (ur.) (2003): Predsedniške volitve 2002. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Fink Hafner, Danica, Tomaž Deželan in Simona Topolinjak (2005): Kandidatke na evropskih volitvah 2004 v Sloveniji: Strankocentričnost volilnega Sistema in medijskega poročanja. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), Politološki vidiki volilne kampanje. Analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004, 128–146. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Gosar, Lojze in Angelca Rus (1990): Analiza programov strank za potrebe planiranja. V: Danica Fink Hafner (ur.), Volitve 90: prispevki za politološko analizo, 142–157. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Haček, Miro (2004a): Lokalne volitve zgolj kot indikator za parlamentarne? V: Marjan Brezovšek (ur.), Miro Haček (ur.) in Alenka Krašovec (ur.), Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitev 2002, 22–35. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Haček, Miro (2004b): Fenomen neodvisnih kandidatov in list neodvisnih kandidatov na lokalnih volitvah. V: Marjan Brezovšek (ur.), Miro Haček (ur.) in Alenka Krašovec (ur.), Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitev 2002, 63–74. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hafner Fink, Mitja (1990): Napovedovanje volilnih izidov: Problemi raziskovanja javnega mnenja. V: Danica Fink Hafner (ur.), Volitve 90: prispevki za politološko analizo, 105–113. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Hafner Fink, Mitja (2005): Dejavniki udeležbe na volitvah v Evropski parlament 2004 – primer Slovenije. V: Alenka Krašovec (ur.), Volitve v Evropski parlament: Res drugorazredne volitve?, 69–86. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Hafner Fink, Mitja (2010): Dejavniki volilnega obnašanja Slovencev na volitvah v Evropski parlament 2009: volilna udeležba in nestanovitnost volilne izbire. V: Alenka Krašovec (ur.), Volitve v Evropski parlament 2009, 65–89. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Hafner Fink, Mitja, Simona Kustec Lipicer, Danica Fink Hafner in Gregor Čehovin (2014): Determinants of voter behaviour at presidential elections in post socialist context: The case of Slovenia. *Družboslovne razprave* 30 (75): 7–27.

- Hočevar, Marko (2025): Slovenske politične stranke in okoljski diskurzi: Hegemonija »zelenega« kapitalizma. V: Meta Novak (ur.), *Volitve v državni zbor 2022*, 163–190. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Jelušič, Ljubica (1990): Kaj ponujajo slovenske stranke za obrambo in varnost države. V: Danica Fink Hafner (ur.), *Volitve 90: prispevki za politološko analizo*, 156–166. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Kogovšek, Tina in Alenka Krašovec (2020): Od Miki Miške, Tita in Damjana Murka do Igre prestolov in slovenskih košarkarjev: analiza neveljavnih glasovnic na predsedniških volitvah 2017. V: Alenka Krašovec (ur.) in Tomaž Deželan (ur.), *Volilno leto*, 111–151. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Konrad, Valentina in Meta Novak (2025): Vloga družbenih gibanj v času državnoborskih volitev 2022 v Sloveniji. V: Meta Novak (ur.), *Volitve v državni zbor 2022*, 59–84. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Košir, Damjan (1990): Pomlad volitev v vzhodni Evropi. V: Danica Fink Hafner (ur.), *Volitve 90: prispevki za politološko analizo*, 12–16. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Krašovec, Alenka (2005b): Eksperimentiranje s selekcijo kandidatov za volitve? Selekcija kandidatov za volitve v Evropski parlament in državni zbor leta 2004. V: Alenka Krašovec (ur.), *Volitve v Evropski parlament: Res drugorazredne volitve?*, 131–150. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Krašovec, Alenka (2005c): Financiranje volilnih kampanj: Primerjava med volilno kampanjo za volitve v nacionalni parlament in v Evropski parlament. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politološki vidiki volilne kampanje. Analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*, 20–36. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Krašovec, Alenka (ur.) (2005a): *Volitve v Evropski parlament: Res drugorazredne volitve?* Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Krašovec, Alenka (ur.) (2010): *Volitve v Evropski parlament 2009*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Krašovec, Alenka in Damjan Lajh (2003a): Predsedniške volitve v preučevanih državah. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 118–139. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Krašovec, Alenka in Damjan Lajh (2003b): Financiranje predsedniških volilnih kampanj v Sloveniji. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 297–316. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Krašovec, Alenka in Damjan Lajh (2010): Specialisti za zadeve Evropske unije in njihova vloga v volilnih procesih. V: Alenka Krašovec (ur.), *Volitve v Evropski parlament 2009*, 117–140. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Krašovec, Alenka in Damjan Lajh (2025): Ali je »Slon v prostoru«? Evropska unija in strankarsko tekmovanje. V: Meta Novak (ur.), *Volitve v državni zbor 2022*, 85–112. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.

- Krašovec, Alenka in Danica Fink Hafner (2004): Politične izkušnje in volitve: posredna diskriminacija žensk. V: Marjan Brezovšek (ur.), Miro Haček (ur.) in Alenka Krašovec (ur.), *Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitev 2002*, 75–101. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Krašovec, Alenka (ur.) in Tomaž Deželan (ur.) (2020): *Volilno leto*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Krašovec, Alenka in Živa Broder (2020): Volivci novih strank v Sloveniji: razočarani demokrati, apatični državljani ali kdo drug? V: Alenka Krašovec (ur.) in Tomaž Deželan (ur.), *Volilno leto*, 37–61. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Kropivnik, Samo in Uroš Pinterič (2003): Množični mediji v volilni kampanji za predsedniške volitve 2002. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 257–275. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kropivnik, Samo (2002): Družbeni in ideološki profile slovenskih političnih strank v preteklem desetletju. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Parlamentarne volitve 2000*, 27–48. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kropivnik, Samo (2003): Predsedniške volitve – Kdo zmaga in kdo izgubi? V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 193–224. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kropivnik, Samo (2010): Slovenski volivci na volitvah v Evropski parlament 2009. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politične vsebine in volilna kampanja: slovenska izkušnja z volitev v Evropski parlament 2009*, 27–49. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kustec Lipicer, Simona (2003): Programi predsedniških kandidatov na dosedanjih volitvah za Predsednika Republike Slovenije kot mehanizem oblikovanja dnevnega reda v tranziciji. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 277–296. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kustec Lipicer, Simona (2004): Lokalne volitve in dejavnosti, povezane z njimi: pogled iz zornega kota volivca. V: Marjan Brezovšek (ur.), Miro Haček (ur.) in Alenka Krašovec (ur.), *Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitev 2002*, 125–137. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kustec Lipicer, Simona (2005b): Usmeritve v preučevanju politoloških vidikov volilnih kampanj. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politološki vidiki volilne kampanje. Analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*, 2–18. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kustec Lipicer, Simona (2005c): Pomen strankarskih programov na volitvah v Evropski parlament. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politološki vidiki volilne kampanje. Analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*, 37–54. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Kustec Lipicer, Simona (2010a): Volilne vsebine kot dragoceni mavrični košček demokratičnega kampanjskega mozaika. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politične vsebine in volilna kampanja: slovenska izkušnja z volitev v Evropski parlament 2009*, 155–158. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kustec Lipicer, Simona (2010c): (Javno)politične vsebine kot košček v mozaiku volilne kampanje. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politične vsebine in volilna kampanja: slovenska izkušnja z volitev v Evropski parlament 2009*, 13–23. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kustec Lipicer, Simona (ur.) (2005a): *Politološki vidiki volilne kampanje. Analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kustec Lipicer, Simona (ur.) (2010b): *Politične vsebine in volilna kampanja: slovenska izkušnja z volitev v Evropski parlament 2009*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kustec Lipicer, Simona in Nikolina Bilavčič (2010): Volilni programi in volilne vsebine skozi volilno izkušnjo volitev v Evropski parlament 2009. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politične vsebine in volilna kampanja: slovenska izkušnja z volitev v Evropski parlament 2009*, 71–95. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kustec Lipicer, Simona in Tomaž Boh (2005): *Analiza televizijskih soočenj za volitve v Evropski parlament*. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politološki vidiki volilne kampanje. Analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*, 72–95. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kustec Lipicer, Simona, Samo Kropivnik, Tomaž Deželan in Alem Maksuti (2011): *Volilni programi in stališča*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Kuzmanić, Tonči (1990): Volitve na slovenskem ali o zastarelosti demokracije. V: Danica Fink Hafner (ur.), *Volitve 90: prispevki za politološko analizo*, 114–123. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Lajh, Damjan (2003): Vloga in položaj šefa države v socialistični Jugoslaviji in v državah, nastalih na ozemlju nekdanje Jugoslavije. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 98–115. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Lajh, Damjan in Alenka Krašovec (2003): *Položaj predsednikov držav v izbranih ureditvah: primerjava med baltskimi, postjugoslovanskimi in srednjeevropskimi državami*. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 75–95. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Lajh, Damjan in Alenka Krašovec (2005): *Prvo volilno odločanje v okviru evropskega povezovanja: referendum o vstopu Slovenije v Evropsko unijo*. V: Alenka Krašovec (ur.), *Volitve v Evropski parlament: Res drugorazredne volitve?*, 13–36. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.

- Lajh, Damjan in Simona Kustec Lipicer (2004): Množični mediji, volitve in oblikovanje javnih politik na lokalni ravni. V: Marjan Brezovšek (ur.), Miro Haček (ur.) in Alenka Krašovec (ur.), *Lokalna demokracija I: Analiza lokalnih volitev 2002*, 164–183. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Maksuti, Alem in Marjetka Rangus (2010): Kvalitativna analiza vsebine televizijskih soočenj kandidatnih list med kampanjo za volitve v Evropski parlament leta 2009. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politične vsebine in volilna kampanja: slovenska izkušnja z volitev v Evropski parlament 2009*, 121–151. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Markič, Boštjan (1990): Volitve in opredeljevanje državljanov. V: Danica Fink Hafner (ur.), *Volitve 90: prispevki za politološko analizo*, 52–58. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Miheljak, Vlado (1990): Fenomen Kramberger. V: Danica Fink Hafner (ur.), *Volitve 90: prispevki za politološko analizo*, 99–104. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Nacevska, Elena (2020): Ženske na predsedniških volitvah in njihova samoprezentacija na spletu. V: Alenka Krašovec (ur.) in Tomaž Deželan (ur.), *Volilno leto*, 187–217. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Novak, Meta (2014): Sprememba političnega vedenja v obdobju volilne kampanje. *Družboslovne razprave* 30 (75): 29–47.
- Novak, Meta (2020): Vpliv volilne kampanje na politično izražanje volivcev. V: Alenka Krašovec (ur.) in Tomaž Deželan (ur.), *Volilno leto*, 63–88. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Novak, Meta (ur.) (2025): *Volitve v državni zbor 2022*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Oblak Črnič, Tanja (2020): Politika (ni) za mlade? Državlanski stili in volilne preference mladih. V: Alenka Krašovec (ur.) in Tomaž Deželan (ur.), *Volilno leto*, 153–186. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Oblak Črnič, Tanja in Barbara N. Brečko (2025): Politični repertoarji in »prvi volivci« med mladimi. V: Meta Novak (ur.), *Volitve v državni zbor 2022*, 139–162. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Založba FDV.
- Oblak, Tanja in Simon Delakorda (2005): Med samopromocijo države in agitacijo nevladnih organizacij?: Analiza slovenske volilne kampanje za Evropski parlament na spletu. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politološki vidiki volilne kampanje. Analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*, 110–125. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Pinterič, Uroš in Bogomil Ferfila (2005): Tradicionalni in sodobni mediji v predvolilni kampanji za evropske volitve 2004 v Sloveniji. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politološki vidiki volilne kampanje. Analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*, 96–109. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

- Prunk, Janko (1990): Nova slovenska politična strukturiranost. V: Danica Fink Hafner (ur.), *Volitve 90: prispevki za politološko analizo*, 47–51. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Prunk, Janko (2002): Primerjava političnega razvoja v Sloveniji in Hrvaški 1990–2000. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Parlamentarne volitve 2000*, 135–161. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Prunk, Janko (2003): Liberalnodemokratski kandidati na volitvah za Predsednika Predsedstva Republike Slovenije in Predsednika Republike Slovenije (1990–1997). V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 143–152. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Rangus, Marjetka (2010): Mandat poslancev v Evropskem parlamentu. V: Alenka Krašovec (ur.), *Volitve v Evropski parlament 2009*, 141–175. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Stanonik, Damjan in Danica Fink Hafner (2002): Analiza volitev v Sloveniji (objave slovenskih politologov in drugih družboslovcev). V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Parlamentarne volitve 2000*, 165–170. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Toplak, Cirila (2022): Slovenska politologija in politološka združenja. *Teorija in praksa* 59 (1): 222–234.
- Topolinjak, Simona (2010): Značilnosti kandidatnih list in izvoljenih na volitvah v Evropski parlament: primerjava 2004–2009. V: Alenka Krašovec (ur.), *Volitve v Evropski parlament 2009*, 177–198. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Toš, Niko (1990): Volitve in oblikovanje strank. V: Danica Fink Hafner (ur.), *Volitve 90: prispevki za politološko analizo*, 64–82. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Zajc, Drago (1990): Volitve in oblikovanje strank. V: Danica Fink Hafner (ur.), *Volitve 90: prispevki za politološko analizo*, 59–63. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Zajc, Drago (2002): Četrte demokratične volitve v Sloveniji in tretje volitve v Državni zbor Republike Slovenije leta 2000. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Parlamentarne volitve 2000*, 71–92. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Zajc, Drago (2003): Predsedniške volitve 2002 v Sloveniji (Pomen volilnih pravil in vloga osebnosti). V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 177–191. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
- Zore, Urša in Marko Brekič (1990): Mediji in volitve 90. V: Danica Fink Hafner (ur.), *Volitve 90: prispevki za politološko analizo*, 131–135. Ljubljana: Slovensko politološko društvo.
- Židan, Alojzija (2002): Politične stranke o šolstvu, izobraževanju. V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Parlamentarne volitve 2000*, 116–132. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Židan, Alojzija (2003): Politična socializacija mladih (ob spremljanju predsedniških volitev leta 2002). V: Danica Fink Hafner (ur.) in Tomaž Boh (ur.), *Predsedniške volitve 2002*, 319–332. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Židan, Alojzija (2005): Volilne tematike in problematike za volitve v Evropski parlament leta 2004: Njihova konstruktivistična družboslovna didaktizacija za mlade. V: Simona Kustec Lipicer (ur.), *Politološki vidiki volilne kampanje. Analiza volilne kampanje za volitve v Evropski parlament 2004*, 167–180. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.